

Sygn. akt V Ca 435/18

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 14 czerwca 2018 r.

Sąd Okręgowy w Warszawie V Wydział Cywilny Odwoławczy w składzie:

Przewodniczący:	SSO Bogusława Jarmołowicz-Łochańska
Sędziowie:	SO Jan Bołonkowski (spr.) SR del. Dorota Walczyk
Protokolant:	Protokolant Rafał Piechota

po rozpoznaniu w dniu 14 czerwca 2018 r. w Warszawie

na rozprawie

sprawy z powództwa A. S.

przeciwko (...) Towarzystwu (...) Spółka Akcyjna z siedzibą w W.

o zapłatę

na skutek apelacji powoda

od wyroku Sądu Rejonowego dla Warszawy - Mokotowa w Warszawie

z dnia 30 listopada 2017 r., sygn. akt I C 1759/17

1. oddala apelację;

2. zasądza od A. S. na rzecz (...) Towarzystwa (...) Spółka Akcyjna z siedzibą w W. kwotę 450 (czterysta pięćdziesiąt) złotych tytułem zwrotu kosztów postępowania apelacyjnego.

Sygn. akt V Ca 435/18

UZASADNIENIE

Wyrokiem z dnia 30 listopada 2017 r. Sąd Rejonowy dla Warszawy-Mokotowa w W. oddalił powództwo A. S. przeciwko (...) Towarzystwu (...) S.A. z siedzibą w W. o zapłatę kwoty 2.000 zł wraz z ustawowymi odsetkami za opóźnienie od dnia 12 grudnia 2016 r. do dnia zapłaty.

Sąd Rejonowy ustalił następujący stan faktyczny.

Na wniosek A. S. w dniu 31 lipca 2009 r. została zawarta pomiędzy nim jako ubezpieczającym i jednocześnie ubezpieczonym a (...) S.A. z siedzibą w W. umowa ubezpieczenia na życie

z ubezpieczeniowymi funduszami kapitałowymi (...) ze składką regularną, potwierdzona polisą nr (...). Strony ustaliły, że składka ubezpieczeniowa będzie płatna przez ubezpieczającego corocznie w wysokości 4.000 zł. Integralną część umowy stanowiły ogólne warunki ubezpieczenia na życie z ubezpieczeniowymi funduszami kapitałowymi (...) ze składką regularną o oznaczeniu OWU (...), zwane dalej „OWU”, których tekst został powodowi doręczony. Suma wpłacanych przez niego składek była przez (...) S.A. przeznaczana na zakup następujących jednostek uczestnictwa ubezpieczeniowych funduszy kapitałowych: (...) – 10 %, (...) – 10 %, (...) – 10 %, (...) – 10 %, (...) – 10 %, (...) (EUR) – 10 %, (...) (EUR) – 10 %, (...) (...) (USD) – 10 %, (...) (...) (USD) – 10 %, (...) (EUR) – 10 %.

Stosownie do treści art. I OWU pozwane Towarzystwo (...) zobowiązało się wypłacić świadczenie w przypadku zajścia w życiu ubezpieczonego zdarzenia przewidzianego

w umowie, natomiast ubezpieczony zobowiązał się do terminowego uiszczania składek. Według treści art. III ust. 1, 2 i 3 OWU przedmiotem ubezpieczenia było życie i zdrowie ubezpieczonego – zakres ubezpieczenia obejmował śmierć ubezpieczonego w okresie udzielania ochrony ubezpieczeniowej, zaś odpowiedzialność pozwanego Towarzystwa polegać miała na wypłacie uposażonemu świadczenia w wysokości sumy ubezpieczenia, ponadto Towarzystwo miało wypłacić wartość dodatkową, o ile by takowa istniała. Umowa została

zawarta na czas nieokreślony (art. IV ust. 1 OWU). Zgodnie z art. VI ust. 4 OWU ubezpieczający miał prawo do wypowiedzenia każdej umowy w dowolnym terminie,

z zachowaniem 30 - dniowego okresu wypowiedzenia. Wypowiedzenie nie zwalniało

z obowiązku zapłaty składki regularnej za okres, w którym Towarzystwo udzielało ochrony ubezpieczeniowej. Ubezpieczony był uprawniony także do odstąpienia od umowy w terminie 30 dni od daty jej doręczenia (art. VI ust. 1). Ponadto umowa ulegała rozwiązaniu: w przypadku śmierci ubezpieczonego - w dniu śmierci, w przypadku wypłacenia wartości wykupu - w dniu dokonania przez Towarzystwo wypłaty wartości wykupu, z upływem okresu wypowiedzenia umowy oraz wskutek nieopłacenia przez ubezpieczającego składki regularnej (art. VI ust. 5 OWU). W myśl art. IX ust 1 OWU wykup polisy polegał na wypłacie ubezpieczającemu wartości wykupu, przy czym polisa miała wartość wykupu równą wartości polisy i wartości dodatkowej, pomniejszonej o opłatę za całkowity wykup polisy i całkowity wykup wartości dodatkowej (ust. 2). Wysokości powyższych opłat zostały określone w tabeli opłat i limitów. Opłata za wykup została określona poprzez procentowe odniesienie do wartości polisy

powstałej ze składek regularnych należnych przez okres pierwszych 5 lat polisy (pkt. 4 tabeli

opłat i limitów). Do obliczenia wartości polisy i wartości dodatkowej przyjmowana była cena sprzedaży jednostki uczestnictwa obowiązująca w dniu wyceny, w którym towarzystwo dokona umorzenia jednostek uczestnictwa (ust. 8).

Zgodnie z tabelą opłat, opłata za całkowity wykup wartości polisy w pierwszym roku (rocznicach polisy) wynosiła 98 % wartości polisy utworzonej ze składki regularnej należnej w pierwszych 5 latach polisy, w drugim roku - 95 %, w trzecim roku - 85 %, w czwartym roku - 70%, w piątym roku - 55%, w szóstym roku - 40 %, w siódmym roku - 25%, w ósmym roku - 20 %, w dziewiątym roku - 10 %, w dziesiątym roku - 5%, a od jedenastego roku nie była już naliczana.

Przedmiotowa umowa ubezpieczenia z ubezpieczeniowymi funduszami kapitałowymi została następnie zmieniona aneksem zawartym przez strony w dniu 26 sierpnia 2016 r. Aneks ten został przygotowany przez Towarzystwo (...) w formie wzorca umownego. Strony przyjęły w nim, że modyfikują uzgodnione w umowie ubezpieczenia zasady obliczania wysokości opłaty od wykupu pobieranej w przypadku całkowitego wykupu wartości polisy tj. opłata ta miała być wyliczana w dotychczasowy sposób z tym zastrzeżeniem, że jej wysokość nie będzie mogła przekroczyć: 4,5 % wartości umowy – w przypadku całkowitego wykupu wartości polisy w pierwszym roku polisy, 5 % wartości umowy – w przypadku całkowitego wykupu wartości polisy po pierwszym roku polisy – z tym zastrzeżeniem, że pobierana opłata obliczona na zasadach przyjętych w aneksie nie może być wyższa niż przedmiotowa opłata obliczona na podstawie dotychczasowych postanowień umowy. Z kolei wartość umowy,

od której obliczana miała być przedmiotowa opłata od wykupu, zdefiniowano jako sumę składek regularnych płatnych przez ubezpieczającego w okresie, przez jaki ubezpieczający jest, zgodnie z umową, zobowiązany do ponoszenia opłat przy założeniu ciągłego trwania umowy

i regularnego opłacania składek w całym okresie ubezpieczenia. Natomiast w przypadku, gdy ubezpieczający zobowiązany jest do ponoszenia opłat w sytuacji całkowitego wykupu polisy przez okres dłuższy niż 10 lat, wartość

umowy miała być ograniczona do sumy składek regularnych płatnych przez ubezpieczającego przez okres pierwszych 10 lat trwania umowy. Przy ustalaniu wartości umowy miała być brana pod uwagę wysokość składki wskazana w polisie w momencie zawarcia umowy ubezpieczenia, tj. bez uwzględniania ewentualnych zmian wysokości składek w przyszłości.

Łącząca strony umowa ubezpieczenia z ubezpieczeniowymi funduszami kapitałowymi potwierdzona polisą nr (...) uległa rozwiązaniu w dniu 25 października 2016 r.

w następstwie wystąpienia przez powoda z wnioskiem o całkowitą wypłatę wartości polisy. Wartość umorzonych jednostek uczestnictwa na dzień rozwiązania przedmiotowej umowy wyniosła 23.143,16 zł i od tej kwoty pozwany pobrał 2.000 zł tytułem opłaty od wykupu, wypłacając powodowi sumę 21.143,16 zł.

Pismem z dnia 22 listopada 2016 r. A. S., działający za pośrednictwem pełnomocnika, wezwał pozwanego (...) S.A. w W. do zwrotu kwoty pobranej tytułem opłaty od wykupu w terminie 3 dni od doręczenia przedmiotowego wezwania. Wezwanie zostało doręczone Towarzystwu (...) w dniu 8 grudnia 2016 r. Wobec tego, że pozwany nie spełnił żądanego świadczenia, A. S. wystąpił z powództwem w niniejszej sprawie. W uzasadnieniu pozwu podniósł, że jego zdaniem zapisy umowy dotyczące pobierania opłaty za wykup stanowią niedozwolone klauzule umowne.

W toku postępowania Sąd Rejonowy oddalił wniosek powoda o dopuszczenie dowodu z jego przesłuchania w charakterze strony – uznając że okoliczności, na jakie wniosek ten został zgłoszony, nie są istotne dla wydania rozstrzygnięcia. Nadto Sąd oddalił wniosek pozwanego Towarzystwa (...) o dopuszczenie dowodu z opinii biegłego uznając, że okoliczności, na które ten dowód miał być przeprowadzony, również są irrelewantne dla wyniku postępowania. Sąd miał przy tym na uwadze, że zasadniczy spór pomiędzy stronami dotyczył wyłącznie kwestii materialnoprawnych i koncentrował się na ocenie postanowień ogólnych warunków umowy i aneksu stosowanych przez pozwanego, w oparciu o które zatrzymał on sumę opłaty od wykupu, przez pryzmat przepisów chroniących konsumentów a zakazujących stosowania klauzul abuzywnych we wzorcach umownych przez przedsiębiorców, tj. art. 385¹

§ 1 k.c. – art. 385³ k.c. Nie miało więc znaczenia udowodnienie, jakie koszty pozwany poniósł w związku z wygaśnięciem umowy łączącej strony, skoro sama opłata od wykupu polisy określona w OWU oraz zawartym przez strony aneksie nie odnosiła się do tychże kosztów, a została ustalona procentowo. Ponadto w świetle zgromadzonego materiału dowodowego zaoferowanego przede wszystkim przez pozwanego, który poza ogólnym wymienieniem nie określił nawet w przybliżony sposób poniesionych kosztów rozwiązania umowy, mimo że twierdził, iż pozostają one w rzeczywistym i adekwatnym związku z wydatkami poczynionymi na realizację kontraktu, dopuszczenie tego dowodu wobec braków w materiale dowodowym prowadziłyby, zdaniem Sądu Rejonowego, w istocie do naruszenia zasady bezpośredniej oceny dowodów przez Sąd orzekający w sprawie. Sąd nie dysponujący żadnym innym materiałem źródłowym na powołaną przez pozwanego okoliczność nie mógłby ocenić sporządzonej opinii z zastosowaniem ogólnych reguł stosowanych przy ocenie tego typu opracowań na podstawie art. 233 § 1 k.p.c. Pamiętać przy tym trzeba, że opinia biegłego ma na celu przede wszystkim ułatwienie Sądowi należytej oceny zebranego materiału wtedy, gdy potrzebne są wiadomości specjalne; nie może natomiast sama w sobie być źródłem materiału faktycznego sprawy ani tym bardziej stanowić podstawy ustalenia okoliczności będących przedmiotem oceny biegłych. Poddanie badania wysokości poniesionych przez pozwanego kosztów ocenie biegłego oznaczałoby faktyczne scedowanie przez Sąd na tę osobę sprawowania wymiaru sprawiedliwości, ograniczające rolę Sądu do formalnej decyzji o zatwierdzeniu tejże oceny w formie orzeczenia sądowego, co należało uznać za niedopuszczalne.

W wyniku dokonanej oceny prawnej ustalonego stanu faktycznego Sąd Rejonowy uznał, że powództwo jest niezasadne, ponieważ nie zostały spełnione wszystkie przewidziane w ustawie przesłanki pozwalające uznać zapisy umowy łączącej strony, a dotyczące opłaty od wykupu, za niedozwolone postanowienia umowne w rozumieniu art. 385¹ k.c.

Z art. 385¹ § 1 k.c. wynika, że postanowienia umowy zawieranej z konsumentem nie uzgodnione indywidualnie nie wiążą go, jeżeli kształtują jego prawa i obowiązki w sposób sprzeczny z dobrymi obyczajami, rażąco naruszając jego interesy (niedozwolone postanowienia umowne). Nie dotyczy to postanowień określających główne świadczenia stron, w tym cenę lub wynagrodzenie, jeżeli zostały sformułowane w sposób jednoznaczny. Art. 385¹ § 3 k.c. stanowi z kolei, że nieuzgodnione indywidualnie są te postanowienia umowy, na których treść konsument nie miał rzeczywistego wpływu. W szczególności odnosi się to do postanowień umowy przejętych z wzorca umowy zaproponowanego konsumentowi przez kontrahenta.

W niniejszej sprawie umowa zawarta przez strony była umową ubezpieczenia z elementami klasycznego modelu umowy ubezpieczenia na życie oraz postanowieniami charakterystycznymi dla umów, których celem jest inwestowanie kapitału. Przewidziana umową ochrona ubezpieczeniowa miała jednak, z uwagi na sumę ubezpieczenia, charakter symboliczny, tak więc dominował w niej aspekt kapitałowy uzasadniający pogląd, że cel umowy zakładał istnienie długotrwałego stabilnego stosunku prawnego łączącego strony w celu zgromadzenia jak najwyższego kapitału i wygenerowania możliwie najlepszego efektu ekonomicznego dla ubezpieczającego, co zapewniało także ubezpieczycielowi określone korzyści.

Nie ulega wątpliwości, że stronami umowy byli: pozwany jako przedsiębiorca i powód jako konsument. Postanowienia umowy, jak i aneksu zawartego przez strony w sierpniu 2016 r., nie zostały uzgodnione z powodem indywidualnie - o takim indywidualnym uzgodnieniu nie może świadczyć jedynie zapoznanie powoda z treścią wzorca umownego. Również treść aneksu została powodowi przedstawiona przez stronę pozwaną, zaś powód mógł jedynie treść aneksu zaakceptować lub odmówić jego zawarcia. Nie można zatem uznać, że treść aneksu zmieniającego sporną umowę ubezpieczenia podlegała indywidualnym negocjacom stron. Okoliczności przeciwnej pozwany nie udowodnił, pomimo że to na nim spoczywał w tym zakresie ciężar dowodu zgodnie z art. 385¹ § 4 k.c.

Oplata od wykupu nie stanowiła głównego świadczenia stron. Zgodnie z art. 805 k.c. do essentialia negotii umowy ubezpieczenia należą: ze strony ubezpieczyciela - spełnienie świadczenia w przypadku zajścia zdarzenia ubezpieczeniowego, natomiast jeżeli chodzi o ubezpieczającego - zapłata składki, a więc te świadczenia winny być uznane za główne świadczenia stron, także w sytuacji mieszanego charakteru umowy łączącej strony, czyli umowy ubezpieczenia z opcją kapitałową - również wtedy do essentialia negotii umowy, czyli do jej elementów konstrukcyjnych nie należy obowiązek zapłaty przez ubezpieczającego opłaty za wykup. Potwierdza to treść art. I OWU, zgodnie z którym pozwane Towarzystwo (...) zobowiązuje się wypłacić świadczenie w przypadku zajścia w życiu ubezpieczonego zdarzenia przewidzianego w umowie, zaś ubezpieczający zobowiązuje się terminowo opłacać składki. Z kolei art. III precyzuje, że przedmiotem ubezpieczenia jest życie i zdrowie ubezpieczonego (ust.1). Zakres ubezpieczenia obejmuje śmierć ubezpieczonego w okresie udzielania ochrony ubezpieczeniowej (ust. 2). Odpowiedzialność Towarzystwa polega na wypłacie uposażonemu świadczenia w wysokości sumy ubezpieczenia. Z kolei w myśl art. XV ust. 1 w przypadku śmierci ubezpieczonego w okresie udzielania ochrony ubezpieczeniowej Towarzystwo wypłaci uposażonemu świadczenie w wysokości sumy ubezpieczenia powiększonej o wartość dodatkową. Właśnie te postanowienia określają główne świadczenia pozwanego, których ekwiwalentem po stronie ubezpieczonego jest zapłata składki. Pozostałe zaś kwestie, w tym określające skutki wykupu polisy przed upływem 10 lat od daty zawarcia umowy, nie stanowią świadczeń głównych w rozumieniu powołanych powyżej przepisów, a co za tym idzie - mogą być oceniane w kontekście art. 385¹ § 1 k.c.

Analizując treść aneksu do umowy ubezpieczenia, wiążącego strony i modyfikującego umowne ustalenia dotyczące opłaty od wykupu, Sąd Rejonowy uznał, że wprowadzone tym aneksem zapisy dotyczące ustalenia wysokości opłaty

od całkowitego wykupu wartości polisy wprowadziły prawa i obowiązki powoda w sposób sprzeczny z dobrymi obyczajami, jednak nie naruszały jego interesów w sposób rażący.

Niewątpliwie w aneksie, podobnie jak w ogólnych warunkach ubezpieczenia, opłata od wykupu została ustalona procentowo, a zatem nie została w żaden sposób powiązana z kosztami, jakie ubezpieczyciel będzie zmuszony rzeczywiście pokryć w sytuacji wygaśnięcia umowy przed umówionym terminem. Przeciwnie, wysokość opłaty została powiązana jedynie z wysokością tzw. wartości umowy, na którą złożyły się wszystkie składki regularne już uiszczone przez ubezpieczającego i mające być uiszczone w przyszłości przez cały okres umówionego trwania umowy, nie dłużej niż 10 lat. Zapisy zawarte w aneksie jedynie w pewnym stopniu poprawiły sytuację powoda w porównaniu z poprzednią treścią OWU dotyczącą opłaty od wykupu. Wysokość tej opłaty została bowiem ustalona nie jako niewielki procent (4,5 % lub 5 %) sumy zgromadzonej przez konsumenta na rachunku umowy, lecz jako procent wszystkich składek (uiszczonych i dotąd nieuiszczonych) przez okres 10 lat trwania umowy. Taka konstrukcja zapisu umownego może wprowadzać konsumentów w błąd co do wysokości opłaty, jaka ma być od nich pobrana po zakończeniu umowy, nie można zatem uznać, aby dokonana w aneksie zmiana sposobu ustalenia wysokości opłaty od wykupu powodowała, że zapisy umowne dotyczące tejże opłaty przestały kwalifikować się jako sprzeczne z dobrymi obyczajami.

Jednakże, pomimo ustalenia, że zapisy ogólnych warunków ubezpieczenia oraz zapisy aneksu z dnia 26 sierpnia 2016 r. modyfikującego stosunek umowny stron ukształtowały prawa i obowiązki powoda w sposób sprzeczny z dobrymi obyczajami, Sąd Rejonowy doszedł do wniosku, że – biorąc pod uwagę wysokość pobranej od powoda opłaty od wykupu – nie może być mowy o naruszeniu interesów konsumenta w stopniu rażącym. Trzeba bowiem mieć na uwadze, że opłata od wykupu pobrana od powoda po zakończeniu umowy stron stanowiła jedynie 8,6 % zgromadzonej przez niego sumy na indywidualnym rachunku umowy, a zatem nie była wygórowana. Z kolei po rozwiązaniu kontraktu powodowi wypłacona została kwota 21.143,16 zł, a zatem przeważająca część zgromadzonych przez niego oszczędności. Nie ma więc podstaw do uznania, aby naruszenie interesów konsumenta – powoda miało charakter rażący.

W związku z tym, że nie zostały spełnione wszystkie przewidziane w ustawie przesłanki uznania spornych zapisów umowy (w brzmieniu przewidzianym w aneksie z dnia 26 sierpnia 2016 r.) za niedozwolone, Sąd Rejonowy doszedł do wniosku, że zapisy dotyczące zasad pobierania i ustalania wysokości opłaty od wykupu wiązały strony, a więc pozwane Towarzystwo (...) miało podstawę prawną, aby sumę z tego tytułu od powoda pobrać i zatrzymać.

Od wyroku Sądu Rejonowego powód wniósł apelację, w której zaskarżył wyrok w całości i zarzucił:

1) błędne ustalenie stanu faktycznego poprzez przyjęcie, że:

- powód musiał liczyć się z tym, że zawierając umowę poniesie opłatę za wykup niezależnie od tego, kiedy umowa zostanie rozwiązana,
- z uwagi na zawarcie aneksu do umowy nie można przypisać pozwanemu działania sprzecznego z dobrymi obyczajami,
- powód podpisując aneks do umowy wyraził zgodę na pobranie przez pozwanego opłaty od wykupu w kwocie dochodzonej pozwem,
- opłata za wykup nie była rażąco wygórowana, a tym samym nie narusza dobrych obyczajów i interesów konsumenta w sposób rażący;

2) naruszenie przepisów prawa procesowego:

- art. 233 § 1 w zw. z art. 322 § 2 k.p.c. przez nierozważenie całokształtu materiału dowodowego i uznanie, że zapisy dotyczące opłaty za wykup nie naruszają interesów powoda w sposób rażący,
- art. 233 § 1 w zw. z art. 232 zd. 2 i art. 322 § 2 k.p.c. przez błędne przyjęcie, że sposób określenia przez pozwaną wysokości opłaty za wykup spełniał wymagania właściwego poinformowania przeciętnego konsumenta,
- art. 299 § 1 w zw. z art. 303, art. 304 i art. 322 § 2 k.p.c. przez oddalenie wniosku powoda o dopuszczenie dowodu z przesłuchania stron z ograniczeniem do strony powodowej na okoliczności związane z zawarciem umowy, informacji dotyczących efektywności produktu udzielonych przez pośrednika podczas zawierania umowy, a także przyczyn rozwiązania umowy;

3) naruszenie przepisów prawa materialnego:

- art. 385² w zw. z art. 385¹ k.c. przez dokonanie oceny umowy w kształcie nadanej jej aneksem, podczas gdy ocenie powinny zostać poddane zapisy z chwili jej zawierania, tj. umowy pierwotnej (nieaneksowanej),
- art. 385¹ k.c. przez przyjęcie, że konstrukcja opłaty za wykup nie narusza dobrych obyczajów i interesów konsumenta w sposób rażący,
- art. 385¹ – art. 385³ pkt 12, 13, 16 i 17 k.c. przez pominięcie, że kwestionowane postanowienia umowy są tożsame w skutkach z niedozwolonymi postanowieniami określonymi w art. 385³ pkt 13, 16 i 17 k.c.,
- art. 405 w zw. z art. 410 k.c. przez przyjęcie, że roszczenie dochodzone pozwem nie jest świadczeniem nienależnie pobranym.

Skarżący wniósł o rozpoznanie w trybie art. 380 k.p.c. postanowienia Sądu Rejonowego oddalającego wniosek powoda o dopuszczenie dowodu z przesłuchania stron z ograniczeniem do strony powodowej na okoliczności wskazane w pozwie. Wyjaśnił, że nie miał możliwości zgłoszenia zastrzeżenia wobec tego postanowienia na podstawie art. 162 k.p.c., gdyż było ono wydane na ostatniej rozprawie w I instancji w nieobecności strony powodowej.

Ponadto skarżący wniósł o wystąpienie przez Sąd II instancji do:

1) Sądu Najwyższego o rozstrzygnięcie, czy wobec art. 385² k.c. oceny zgodności z dobrymi obyczajami postanowienia umowy zawartej w oparciu o wzorzec niezgodniony indywidualnie z konsumentem dokonuje się według treści umowy obowiązującej w dniu jej zawierania, a późniejsze zmiany umowy nie mają wpływu na ocenę postanowień umowy, czy może późniejsze wprowadzenie aneksu zmieniającego postanowienia umowy skutkuje koniecznością dokonania oceny zgodności postanowienia umowy z dobrymi obyczajami w nowym brzmieniu; innymi słowy, czy oceniając abuzywność wzorca należy brać pod uwagę wysokość sankcji na dzień wyrokowania, na koniec umowy, czy na dzień zawarcia umowy, tj. jej pierwotnego brzmienia;

2) Prezesa Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów oraz Rzecznika Finansowego o wyrażenie istotnego poglądu w sprawie, dotyczącego kwestii wyszczególnionych przez skarżącego w apelacji.

Apelujący wniósł o zmianę zaskarżonego wyroku i uwzględnienie powództwa oraz zasądzenie od pozwanego na jego rzecz kosztów postępowania w I i II instancji, ewentualnie uchylenie wyroku i przekazanie sprawy Sądowi I instancji do ponownego rozpoznania pozostawiając temu Sądowi rozstrzygnięcie o kosztach postępowania apelacyjnego.

Pozwany w odpowiedzi na apelację wniósł o jej oddalenie i zasądzenie na jego rzecz

od powoda kosztów postępowania apelacyjnego.

Sąd Okręgowy zważył, co następuje:

Apelacja jest niezasadna.

W pierwszej kolejności należy wskazać, że Sąd Okręgowy podziela ustalenia faktyczne poczynione przez Sąd Rejonowy i przyjmuje je za własne. Akceptuje również wnioski wywiedzione z tych ustaleń i ocenę prawną przedstawioną przez Sąd I instancji w uzasadnieniu zaskarżonego wyroku, z wyjątkiem stwierdzenia, że podstawę prawną dochodzonego roszczenia stanowi art. 410 w zw. z art. 405 k.c. W ocenie Sądu Okręgowego do wzajemnych rozliczeń stron umowy wzajemnej w niniejszej sprawie nie mają zastosowania przepisy

o bezpodstawnym wzbogaceniu ani nienależnym świadczeniu, lecz przepisy dotyczące nienależytego wykonania umowy. To nie powód spełnił świadczenie przez zapłatę na rzecz pozwanego opłaty za wykup, lecz należne powodowi świadczenie zostało z woli pozwanego pomniejszone o wysokość tej opłaty. Błędne stanowisko Sądu Rejonowego w przedmiotowej kwestii nie miało jednak wpływu na zaskarżone rozstrzygnięcie, które ostatecznie odpowiada prawu.

Przechodząc z kolei do oceny zarzutów apelacji, Sąd Okręgowy ocenia je jako chybione.

Ustosunkowując się najpierw do zarzutów naruszenia prawa procesowego należy stwierdzić, że Sąd Rejonowy nie dopuścił się uchybienia oddalając wniosek o przesłuchanie powoda w charakterze strony na okoliczności związane z zawarciem umowy, informacji dotyczących efektywności produktu udzielonych przez pośrednika podczas zawierania umowy, a także przyczyn rozwiązania umowy. Granicę obowiązku prowadzenia przez sąd postępowania dowodowego wyznacza ocena, czy dostatecznie wyjaśniono okoliczności sprawy istotne dla rozstrzygnięcia. Powołane okoliczności, na które dowód został zgłoszony, nie miały istotnego znaczenia dla ustalenia, czy zakwestionowane postanowienia umowy naruszały

w sposób rażący interes powoda jako konsumenta, podczas gdy pozostałe przesłanki abuzywności określone w art. 385¹ k.c., dla których ustalenia te okoliczności mogłyby mieć znaczenie, Sąd Rejonowy uznał już za udowodnione zgodnie z twierdzeniem powoda.

Chybiony jest zarzut naruszenia art. 233 § 1 k.p.c., albowiem Sąd I instancji wszechstronnie rozważył zebrany materiał, czemu dał wyraz w szczegółowym i wyczerpującym uzasadnieniu zaskarżonego wyroku.

Powód w apelacji bezpodstawnie zarzucił, jakoby Sąd Rejonowy przyjął, że sposób określenia przez pozwaną wysokości opłaty za wykup spełniał wymaganie właściwego poinformowania przeciętnego konsumenta. W uzasadnieniu wyroku Sąd wyjaśnił,

że postanowienia aneksu dotyczące sposobu ustalania wysokości tej opłaty (jako określony procent wszystkich składek za okres 10 lat trwania umowy) mogły wprowadzać konsumenta

w błąd co do wysokości opłaty, jaka ma być od niego pobrana po zakończeniu umowy, i dlatego Sąd ocenił je jako sprzeczne z dobrymi obyczajami.

Jedynie na marginesie należy wyrazić zdziwienie, dlaczego w apelacji fachowy pełnomocnik powoda zakwalifikował szereg zarzuconych uchybień procesowych jako naruszenia nieistniejącego przepisu art. 322 § 2 k.p.c.

Większość rzekomo błędnych ustaleń faktycznych przypisanych w apelacji Sądowi Rejonowemu w ogóle nie zostało sformułowanych w uzasadnieniu zaskarżonego wyroku.

Sąd nie stwierdził, jakoby powód musiał liczyć się z tym, że zawierając umowę poniesie opłatę za wykup niezależnie od tego, kiedy umowa zostanie rozwiązana, ani że podpisując aneks do umowy wyraził zgodę na pobranie przez pozwanego opłaty od wykupu w kwocie dochodzonej pozwem. Natomiast wbrew twierdzeniu skarżącego, Sąd Rejonowy ustalił, że postanowienia umowy dotyczące opłaty za wykup kształtowały prawa i obowiązki powoda jako konsumenta w sposób sprzeczny z dobrymi obyczajami.

Sąd I instancji nie naruszył art. 385² k.c. dokonując kontroli abuzywności postanowień umowy w brzmieniu nadanym aneksem, nie zaś w brzmieniu pierwotnym. Zgodnie

z powołanym przepisem, oceny zgodności nieuzgodnionych indywidualnie postanowień umownych z dobrymi obyczajami dokonuje się według stanu z chwili zawarcia umowy. Zdaniem Sądu Okręgowego, powyższe uregulowanie nie oznacza jednak, że w trakcie trwania stosunku umownego modyfikacja postanowienia abuzywnego nie jest możliwa, a do takiego wniosku prowadziłyby de facto przyjęcie założenia, że pomimo zmiany treści takiego postanowienia ocenie podlega jego pierwotne brzmienie. Założenie takie ograniczałoby swobodę umów stron, jak również sprzeciwiałoby się zasadom prowadzenia racjonalnej polityki gospodarczej przez podmioty stosunku zobowiązaniowego. Jeżeli więc przy dokonywaniu zmiany zapewniona została stronie słabszej (konsumentowi) swoboda możliwości podjęcia decyzji co do akceptacji zmienionych warunków umowy i na mocy woli obu stron dane postanowienie umowne zastąpione zostało innym, to brak jest podstaw

do twierdzenia, że to zmienione postanowienie nie obowiązuje. Nawet jeżeli zastąpione postanowienie umowne było klauzulą abuzywną, to przyjąć należy, iż w chwili zawarcia aneksu strony wprowadziły do umowy nowe postanowienie, które od tej chwili podlega odrębnej ocenie pod kątem abuzywności.

Zdaniem Sądu Okręgowego, wyrażoną w art. 385² k.p.c. zasadę, że oceny zgodności postanowienia umowy z dobrymi obyczajami dokonuje się według stanu z chwili zawarcia umowy, należy interpretować w ten sposób, że ewentualne okoliczności, które mogłyby być uwzględnione w chwili wyrokowania (np. sposób wykonywania umowy), nie wpływają na ocenę zgodności umowy czy wzorca z dobrymi obyczajami, gdyż decyduje właśnie chwila zawarcia umowy i okoliczności z tym związane. Zasada ta znajdzie również zastosowanie

w przypadku orzekania co do roszczeń związanych z abuzywnością postanowień umowy, powstałych przed zmianą tych postanowień (np. w przypadku niezasadnego pobrania przez przedsiębiorcę środków z rachunku konsumenta w czasie obowiązywania niezgodnych

z dobrymi obyczajami zapisów umowy, następnie zmienionych aneksem). Wówczas również przedsiębiorca nie będzie mógł się powoływać na dokonaną później zmianę umowy, albowiem ocenie będzie podlegał stosowany przez niego wzorzec właśnie z chwili zawarcia umowy.

Jeżeli natomiast roszczenie odnosi się do skutków zaistniałych po zmianie umowy i mających swe źródło w zmienionych postanowieniach, badaniu podlegają nowe regulacje umowne, z uwzględnieniem okoliczności zaistniałych w dacie dokonania modyfikacji.

Sąd Rejonowy nie dopuścił się zarzucanego naruszenia art. 385¹ k.c. uznając,

że postanowienia umowy dotyczące opłaty za wykup nie naruszyły interesów konsumenta

w sposób rażący. Sąd I instancji prawidłowo ocenił, że nie można zakwalifikować naruszenia interesów powoda jako rażącego, biorąc pod uwagę wysokość pobranej od niego opłaty

za wykup, która nie była wygórowana stanowiąc jedynie 8,6 % sumy zgromadzonej

na indywidualnym rachunku umowy, oraz fakt że powodowi wypłacono kwotę 21.143,16 zł,

a zatem przeważającą część zgromadzonych przez niego środków.

Nie sposób podzielić poglądu skarżącego, że oceniane w niniejszej sprawie postanowienia umowne dotyczące świadczenia wykupu są tożsame z przywołanymi w apelacji niedozwolonymi klauzulami umownymi wymienionymi w art. 385³ pkt 13, 16 lub 17 k.p.c.

W rezultacie zarzut naruszenia tych przepisów jest bezzasadny.

Okoliczności niniejszej sprawy nie nasuwają Sądowi Okręgowemu poważnych wątpliwości w kwestii, którą powód sformułował w apelacji jako zagadnienie prawne do rozstrzygnięcia przez Sąd Najwyższy. W świetle art. 390 § 1 k.p.c. decyzja w sprawie przedstawienia Sądowi Najwyższemu zagadnienia prawnego zależy od oceny Sądu drugiej instancji. Sąd ten nie ma obowiązku zwrócenia się do Sądu Najwyższego z pytaniem prawnym na żądanie strony.

Sąd Okręgowy nie dostrzegł też potrzeby zwrócenia się do Prezesa Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów oraz Rzecznika Finansowego o przedstawienie Sądowi poglądu istotnego dla niniejszej sprawy. Z art. 31d ustawy z dnia 16 lutego 2007 r. o ochronie konkurencji i konsumentów (Dz. U. z 2018 r. poz. 798, z późn. zm.), art. 28 ustawy z dnia 5 sierpnia 2015 r. o rozpatrywaniu reklamacji przez podmioty rynku finansowego i o Rzeczniku Finansowym (Dz. U. z 2017 r. poz. 2270, z późn. zm.) oraz art. 63⁵ § 1 k.p.c. wynika jednoznacznie, że inicjatywa w zakresie przedstawienia sądowi poglądu leży po stronie tych organów. Jeżeli uzyskanie takiego poglądu leży w interesie powoda, mógł on samodzielnie wystąpić do tych organów ze stosownymi wnioskami.

Z powyższych względów Sąd Okręgowy orzekł jak w sentencji na podstawie art. 385 k.p.c. Na podstawie art. 98 i art. 108 § 1 w zw. z art. 391 § 1 k.p.c. powoda jako stronę przegrywającą obciążono obowiązkiem zwrotu przeciwnikowi kosztów postępowania apelacyjnego w postaci wynagrodzenia pełnomocnika pozwanego w wysokości ustalonej zgodnie z § 2 pkt 3 w zw. z § 10 ust. 1 pkt 1 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 22 października 2015 r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych (Dz. U. z 2018 r. poz. 265).